

СТАН ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

І. М. Ковалевська, к. е. н.

Житомирський національний агроекологічний університет

Розвиток органічного виробництва є досить актуальним на сьогодні через низку явних екологічних, економічних та соціальних переваг. Він виходить на перше місце серед інших важливих проблем. Вітчизняні споживачі прагнуть до підвищення якості споживання та здорового способу життя. Органічна ж продукція забезпечує реальну вигоду для навколишнього середовища та здоров'я споживачів, які надають перевагу використанню органічних методів виробництва. Тому ринок органічної продукції постійно зростає.

Для вітчизняної економіки важливим аспектом являється розвиток органічного виробництва, що забезпечує населення безпечною, екологічно чистою та високоякісною сільськогосподарською продукцією.

Органічні методи господарювання покращують стан ґрунту та його родючість без застосування хімічно синтезованих добрив. Боротьба з бур'янами та шкідниками проводиться без застосування токсичних пестицидів, оберігаючи тим самим земельні та водні ресурси від забруднення токсичними сполуками. Обов'язкове застосування сівозмін, використання насіння і порід, адаптованих до

місцевих умов, і відновлення функціонального біорізноманіття сприяють подальшому зміцненню екологічного балансу.

Багаторічна практика інших країн демонструє екологічні та соціальні переваги органічного виробництва, серед яких:

- підвищення незалежності виробника від зовнішніх джерел фінансування, поставок отрутохімікатів, мінеральних добрив, зменшення енерго- і трудовитрат на одиницю продукції;
- нарощування кількості робочих місць в сільській місцевості, розвиток місцевих ринків екологічної продукції;
- високі смакові і поживні якості виробленої продукції;
- мінімізація негативного впливу на природу, в тому числі зменшення забруднення ґрунту, ґрунтових і поверхневих вод, атмосфери, збереження біорізноманіття;
- більш етична і природна поведінка людини в екосистемі, частиною якої вона є, зокрема, зменшення страждань сільськогосподарських тварин.

Для функціонування світових ринків органічної продукції та розвитку органічного сільського господарства надзвичайно велику роль відіграє гарантійна система, що включає в себе певні *стандарти*, а також *установи з інспекції та сертифікації*.

На сьогодні державна підтримка розвитку органічного сектора задекларована тільки у декількох нормативних актах, основними з яких є: Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини»[2], Постанови Кабінету Міністрів України, Накази Мінагрополітики та Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2020 року.

Починаючи з січня 2014 р. в Україні вступив у дію підписаний 03 жовтня 2013 р. Президентом України Закон України № 425-VII “Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини”.

Законом визначаються правові та економічні основи виробництва та обігу органічної сільськогосподарської продукції та сировини, заходи контролю та нагляду за такою діяльністю і спрямовані на забезпечення справедливої конкуренції та належного функціонування ринку органічної продукції та сировини, покращення основних показників стану здоров'я населення, збереження навколишнього природного середовища, раціонального використання ґрунтів, забезпечення раціонального використання та відтворення природних ресурсів, а також гарантування впевненості споживачів у продуктах та сировині, маркованих як органічні.

Відповідно до цього Закону, суб'єкти господарювання, які маркують свою продукцію як органічну, зобов'язані привести свою діяльність у відповідність з положеннями Закону протягом шести місяців. З прийняттям Закону у державі спостерігалася активізація та поживлення розвитку органічного сектору, а також, що не менш важливо, унеможливилася таке явище, як «псевдо-органік». Зокрема, в Законі зазначено: *"Забороняється при маркуванні продукції, яка не відповідає вимогам цього Закону, використовувати позначення з написами "органічний", "біодинамічний", "біологічний", "екологічний", словами з префіксом "біо" тощо.*

В основу тієї чи іншої сертифікації органічної продукції покладаються бізнесові стандарти та/або правові норми і нормативно-правові акти держави., тобто Постанови Кабінету Міністрів, Накази Мінагрополітики тощо. У 2004 р. було затверджено Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання підтримки фермерським господарствам. А у 2015 і 2016 рр. були розроблені детальні правила виробництва органічних продуктів різного походження в різних галузях.

Стан розвитку органічного виробництва. Україна, маючи значний потенціал для виробництва органічної сільськогосподарської продукції, її експорту, споживання на внутрішньому ринку, досягла певних результатів щодо розвитку власного органічного виробництва. Так, площа сертифікованих сільськогосподарських угідь в Україні, задіяних під вирощування різноманітної органічної продукції, складає вже понад 4 тис. га, а наша держава займає почесне двадцяте місце серед світових країн-лідерів органічного руху. Частка сертифікованих органічних площ серед загального об'єму сільськогосподарських угідь України складає близько 1%. При цьому Україна займає перше місце в східноєвропейському регіоні щодо сертифікованої площі органічної ріллі, спеціалізуючись переважно на виробництві зернових, зернобобових та олійних культур. Крім того, станом на 31.12.2016 р в Україні сертифіковано 550 тис. га дикоросів. [1]

Офіційні статистичні огляди IFOAM підтверджують, що якщо в 2002 р. в Україні було зареєстровано 31 господарство, що отримало статус "органічного", то в 2016 р. нараховувалось вже 390 сертифікованих органічних господарств, а загальна площа сертифікованих органічних сільськогосподарських земель склала 421 тис. га проти 164 тис. га у 2002 році (рис. 1).

Більшість українських органічних господарств розташовані в Одеській, Херсонській, Київській, Полтавській, Вінницькій, Закарпатській, Львівській, Тернопільській, Житомирській областях.

Українські сертифіковані органічні господарства – різного розміру – від кількох гектарів, як і в більшості країн Європи, до декількох тисяч гектарів ріллі.

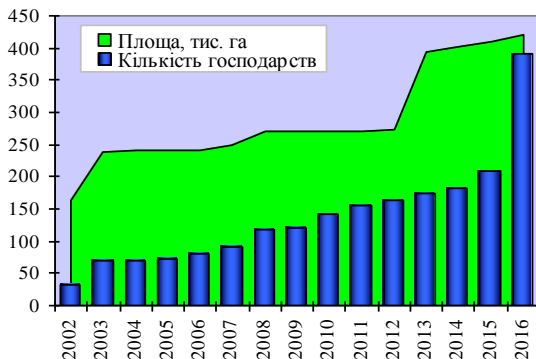

Рис. 1. Динаміка розвитку органічного виробництва

Дослідження Федерації органічного руху України свідчать, що сучасний внутрішній споживчий ринок органічних продуктів в Україні почав розвиватись з початку 2000-х рр., склавши: у 2006 році – 400 тис. євро, а у 2016 р. – до 21,2 млн. євро (рис. 2).

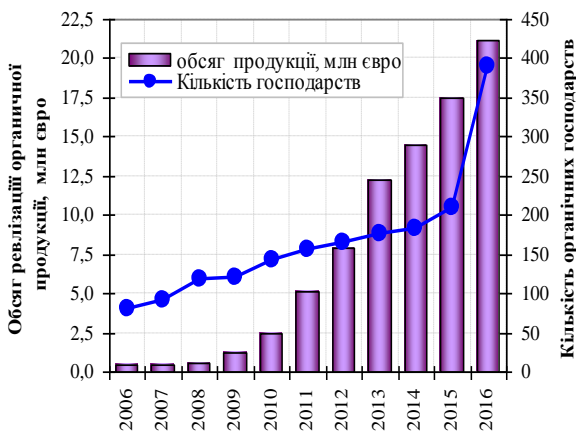

Рис. 2. Динаміка зростання виробництва органічної продукції в Україні

Експортний потенціал сектору оцінюється у 50 млн євро. Основні країни-споживачі української «органіки»: Німеччина, Австрія,

Польща, Італія, Франція, Нідерланди, Данія, Швейцарія, США, Канада.

Таким чином проведене дослідження показує, що Україна, маючи значний потенціал для виробництва органічної сільськогосподарської продукції, її експорту, споживання на внутрішньому ринку, досягла певних результатів щодо розвитку власного органічного виробництва. Та існує низка проблем, що спричиняє повільний та однобічний розвиток органічного виробництва в нашій країні. Щоб їх подолати необхідно в першу чергу більш широке розповсюдження вітчизняного та іноземного досвіду ведення органічного виробництва та просування органічної продукції на ринок. Для популяризації вживання органічних продуктів харчування та ознайомлення потенційних споживачів з їх перевагами потрібне широке використання всіх видів засобів масової інформації.

Однак, незважаючи на те, що Україна має ще значні проблеми, що стримують розвиток органічного виробництва, ця сфера економіки є дуже перспективною через наявність в Україні родючих чорноземних ґрунтів, міцні традиції сільськогосподарського та бажання основних гравців цього ринку створити необхідні інституційно-правові умови. Розвиток органічного сільського господарства буде сприяти покращенню економічного, соціального та екологічного стану в Україні, комплексному розвитку сільської місцевості та поліпшенню здоров'я населення.

Література

1. Органік в Україні : Федерація органічного руху України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.organic.com.ua/uk/homepage/2010-01-26-13-42-29>.

2. Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» Верховна Рада України; Закон від 03.09.2013 № 425-VII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/425-18>.

3. Постанова Ради (ЄС) № 834/2007 від 28 червня 2007 року стосовно органічного виробництва і маркування органічних продуктів, та скасування Постанови (ЄС) № 2092/91 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://organicstandard.com.ua/files/standards/ua/ec/EU%20Reg_834_2007%20Organic%20Production_ua.pdf.

4. Коротко про органік : проект розвитку органічного ринку в Україні (2012–2016) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : ukraine.fibl.org/fileadmin/documents-ukraine/Коротко_про_органік.doc.

5. Мамалига С. В. Розвиток ринку органічної продукції в Україні / С. В. Мамалига, О. В. Шуляк // Трансформаційна динаміка розвитку агропромислового виробництва : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., 25-26 квіт., 2013 р. – Вінниця : ВНАУ, 2013.